

## 1.4. Основні теоретичні положення європейської економічної інтеграції

### *Зона вільної торгівлі та митний союз*

Терміном «міжнародна економічна інтеграція» окреслюються різні форми коротко- й довгострокового економічного співробітництва – від торгівлі до передачі частини суверенітетів спільним інституціям – між політично незалежними країнами на основі угод міжнародно-правового кшталту.

Регіональна інтеграція може набувати різних форм, котрі виділяються за рівнем кооперації та глибини відношень між ринками окремих країн. Виділимо такі стадійні форми інтеграції: зона вільної торгівлі, митний союз (унія)\*, спільний ринок, економічно-монетарний союз і повний економічно-політичний союз (рис. 1.1).

Зона вільної торгівлі ґрунтується на ліквідації мит й інших обмежень у торгівлі між країнами-членами. Зберігається автономія учасників у господарських відносинах із третіми країнами. Суттєвим недоліком цієї стадії регіональної інтеграції є необхідність установлення правил походження товарів (внутрішнього та зовнішнього), що значно ускладнюється в умовах посилення ролі транснаціональних корпорацій і тотальної глобалізації.

Митний союз відрізняється від зони вільної торгівлі наявністю єдиної зовнішньоторговельної політики та єдиного митного тарифу. Установлюються дуже жорсткі рамки відносин із третіми країнами, що може негативно відобразитися на зовнішніх стосунках країн-учасників.

<b>Ознаки</b> <b>Форма*</b>	<b>Відміна мит та кількісних обмежень</b>	<b>Єдиний зовнішній митний тариф</b>	<b>Вільний рух факторів виробництва</b>	<b>Гармонізація економічної політики. Спільні інституції</b>	<b>Політична уніфікація. Наднаціональні інституції</b>
Економічно-політичний союз	×	×	×	×	×
Економічно-монетарний союз	×	×	×	×	
Спільний ринок	×	×	×		
Митний союз	×	×			
Зона вільної торгівлі	×				

**Рис. 1.1.** *Форми міжнародної економічної інтеграції*

\* У контексті регіональної економічної інтеграції «союз» та «унія» можуть уживатись як синоніми.

Значно вищого рівня інтеграції досягають учасники спільного ринку, головною ознакою якого є, окрім вільного руху товарів і послуг, також вільний рух факторів виробництва (робочої сили, капіталу й технології). Спільний ринок також захищений єдиною зовнішньою торговельною політикою. Свобода руху робочої сили передбачає зняття обмежень на поселення, вибір праці і надання послуг (також страхових), що пов'язано зі значними труднощами, оскільки вимагається гармонізація законодавства щодо охорони здоров'я, безпеки та, певною мірою, освіти. Свобода руху капіталу теж пов'язана зі свободою операцій із грошми громадян усіх країн-членів на всій території спільного ринку.

Економічний і монетарний союз охоплює всі елементи спільного ринку та ще, окрім того, він збагачений механізмами повної координації або уніфікації в різних сферах економічної політики. Характерний високий рівень інтеграції у фіскальній, валютній, виробничій та соціальній галузях. Важливим елементом цього рівня інтеграції є єдина монетарна політика й, урешті, спільна валюта. Вирішальне значення має розподіл політичних компетенцій між країнами-членами та міжнародними інституціями, що означає суттєве переміщення суверенітету на наднаціональний рівень.

Економічно-політичний союз – це найвищий ступінь інтеграції, для якого характерна єдина територія з наднаціональними економічними і політичними інституціями. В орбіту уніфікації включається закордонна й оборонна політика, а отже, на території Союзу формується щось на зразок федеративної держави.

На етапах зони вільної торгівлі й митного союзу реалізується торговельна інтеграція. Натомість вищі стадії характеризуються все більшим задіянням в інтеграційних процесах інших сфер господарського й суспільного життя. Водночас навіть на нижчих стадіях може застосовуватися міждержавна координація в політичній та соціальній сферах.

### ***Форми міжнародної економічної інтеграції***

Починаючи від зони вільної торгівлі, усі вищі форми становлять логічний розвиток інтеграції, до якого з часом доходять учасники процесу. Спочатку проявляються переваги так званої негативної інтеграції (зняття обмежень і ліквідація різноманітних бар'єрів у торгівлі) та впроваджується митний союз. Після цього, усвідомивши проблематичність подальшого руху шляхом зближення й відпрацювавши відповідні програми дій, країни-учасниці переходять до значно складнішої стадії – спільного ринку, де вже

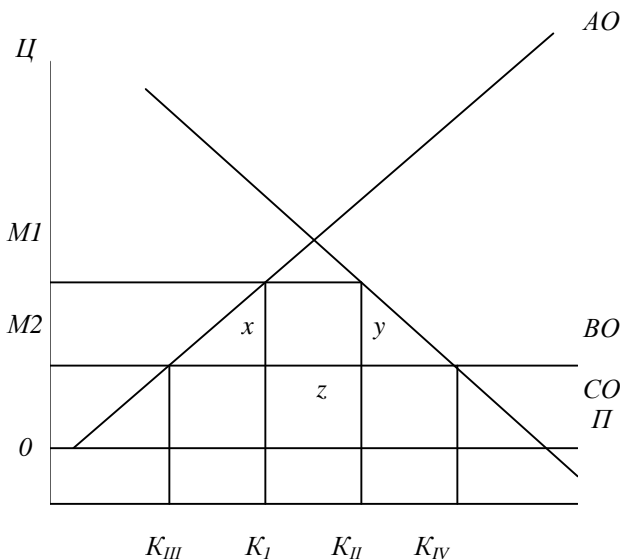
вимагається запровадження спільної політики щодо третіх країн, створення спільних інституцій тощо. А це вже вимагає конструювання та підключення нових механізмів, тобто пов'язано з позитивною інтеграцією. Щоправда, розглянута черговість негативної й позитивної інтеграції не обов'язкова. Це типовий приклад, що загалом відображає розвиток інтеграційного процесу в рамках Європейських Співтовариств, де вже до початку інтеграції діяв ефективний ринковий механізм. Саме ринок є віссю, навколо якої обертаються всі сфери регіональної економічної інтеграції в Європі. Власне, весь адаптаційний процес, результатом якого було утворення економічно-політичної унії, регулювався ринковими важелями. Саме тому ми й розглядаємо європейський ринок в аспекті інтеграційних процесів як головний елемент господарсько-політичного механізму провідної економіки сучасності.

Теоретично найважливішими економічними ефектами інтеграції є статичні, пов'язані з лібералізацією торгівлі, креація і переміщення торгівлі (*trade creation* та *trade diversion*), а також динамічні – переваги масштабу виробництва, зростання інтенсивності та характеру конкуренції, розвиток внутрішньогалузевої торгівлі, зростання інвестицій. Статичні ефекти властиві зоні вільної торгівлі. Динамічні ефекти натомість більше характерні для митної унії й вищих форм інтеграції, як-от спільний ринок. Їх прояв пов'язаний із реакцією та пристосуванням фірм, робочої сили й інституцій координації до нової ринкової ситуації. Унаслідок такого пристосування, урешті, спостерігається загальне економічне зростання.

Графічно ефекти створення (креації) та відхилення (переміщення) торгівлі представлено на рис. 1.2.\* Показано криві внутрішнього попиту (*II*) і пропозиції (*AO*) місцевих виробників у країні *A*. Рівень мит до утворення митного союзу –  $M_1$  – дорівнює рівню цін, що встановлюються на внутрішньому ринку для внутрішніх та зовнішніх оферентів. Країна *A* утворює митний союз із країною *B*, а третя сторона представлена країною *C*. Вартість виробництва у країні *B* вища, ніж у країні *C* (лінія *CO*), отже, до утворення союзу доступ до ринку *A* мають виробники з країни *C*. Після утворення митного союзу єдиний митний тариф визначає нове мито на рівні  $M_2$ . Пропозиція країни *B* (*BO*) досконало еластична й відповідає рівню мита союзу.

---

\* Вихідними умовами є досконала конкуренція на ринку товарів і факторів виробництва; досконала мобільність факторів виробництва в межах країн та їх абсолютна немобільність між державами; внутрішні ціни залежать лише від вартості виробництва; фактор часу й супутні витрати мають нульове значення.



**Рис. 1.2.** *Ефекти створення та відхилення торгівлі*

До утворення союзу місцевий попит задовільнявся до рівня  $0-K_I$  національними виробниками та в розмірі  $K_I-K_{II}$  – іноземними продуцентами (із країни  $C$ , оскільки вартість виробництва там нижча). Після встановлення нижчого рівня цін унаслідок інтеграції внутрішній попит зростає до  $K_{IV}$ , будучи задоволеним місцевими виробниками лише на  $0-K_{III}$ . Збільшення попиту тотожне площі трикутника  $y$ . Цей наслідок ефекту створення торгівлі називають розширенням торгівлі (trade expansion). Зменшення пропозиції місцевих виробників покривається за рахунок збільшення напливу товарів із країни  $B$ . Виробники цієї країни продають товари в умовах безмитної торгівлі за ціною виробництва. Очевидний ефект створення торгівлі, вигода нетто якого виражається різницею у витратах на придбання кількості товару  $K_I-K_{III}$  до і після утворення митної унії (трикутник  $x$ ). Виробники країни  $A$  можуть шукати вихід із ситуації, експортуючи частину товарів, що була раніше призначена для внутрішнього ринку. Це стає можливим завдяки інтенсифікації внутрішньогалузевої торгівлі. Саме внутрішньогалузева торгівля, порівняно з міжгалузевою, більше стримується митними бар'єрами, бо предмети внутрішньогалузевої торгівлі представлені на одному секторі ринку й для них характерна висока еластичність попиту.

Відрізок  $K_I-K_{II}$  відображає заміщення пропозиції початково дешевшої продукції з країни (С) вартіснішою у виробництві продукцією члена унії (В) за ціною  $BO$  замість  $CO$ . Це ефект переміщення торгівлі із втратою нетто для країни А на величину прямокутника  $z ((BO-CO) \cdot (K_{II}-K_I))$ .

Ефект створення та відхилення торгівлі пов'язані з низкою важливих наслідків для міжнародної торгівлі, серед яких як найзначніші виділяють такі<sup>35</sup>:

- зовнішня креація торгівлі (external trade creation) – заміщення місцевого виробництва імпортом із третіх країн;
- повна креація торгівлі (gross trade creation), яка охоплює сумарні ефекти появи нових напрямів торгівлі між країнами – членами унії, а також зовнішньої креації торгівлі;
- відхилення, чи дефляція, торгівлі (trade deflation), що може виникнути у рамках зони вільної торгівлі чи під час перехідного етапу до митної унії та означає наплив товарів із третіх країн на територію інтеграційного угруповання завдяки тим країнам-членам, котрі застосовують порівняно нижчі митні ставки;
- деструкція й обмеження торгівлі (trade destruction та trade contraction);
- відповідно, заміна дешевших імпорتنих товарів дорожчими внутрішніми через зростання митної протекції та зменшення споживання через зростання цін із тих самих причин (обидва наслідки пов'язані з ефектом відхилення торгівлі).

У Європі свого часу чітко проявилися наслідки утворення митної унії\*. Динаміка показників створення та відхилення торгівлі цілком відповідає розвитку інтеграції і виносить, відповідно, близько 300 % та 20 %, що суттєво, навіть зважаючи на вплив на торгівлю економічного зростання. У табл. 1.4 відображено розраховані різними авторами показники створення і відхилення торгівлі в Європейських Співтовариствах за період 1964–1970 рр. (у 1970 р. сумарний імпорт із третіх країн склав 20,7 млн дол.).

Прийняття програми побудови єдиного спільного ринку в 1986 р. також було пов'язане з побоюваннями третіх країн перед новими проявами ефекту відхилення торгівлі, проте цього у помітних масштабах не сталося через незначні ставки єдиного митного тарифу Співтовариств (у середньому 7,3 % на несільськогосподарські товари) та вже досить сформовану на цей час систему внутрішньої торгівлі при значному рівні інтеграції й, відповідно, невеликим зниженням витрат усередині ЄС.

---

<sup>35</sup> Jantón-Drozdowska E. Regionalna integracja gospodarcza / Jantón-Drozdowska E. – Warszawa : PWN, 1998. – S. 61.

\* Митний союз та єдиний митний тариф були реалізовані ЄС 1 липня 1968 р.

Що стосується динамічних ефектів інтеграції, то найбільш суттєвим є зниження вартості виробництва у зв'язку з розширенням його масштабів. Утворення митного союзу однозначно означає збільшення ринку завдяки ліквідації обмежень руху товарів на внутрішніх кордонах. Базою для збільшення виробництва є розглянутий вище ефект створення торгівлі.

Розширення ринку внаслідок укладення митного союзу також спричиняє посилення конкуренції, оскільки бар'єри в торгівлі – це також і перешкоди для розвитку конкуренції. Відкриття кордонів супроводжується зростанням кількості підприємств, що функціонують в одній галузі й конкурують на ідентичних ринках, котрі зливаються в один. Національні монополісти беруть участь у міжнародних олігополістичних групах. Посилення конкуренції внаслідок консолідації ринків приводить до зростання виробництва, зниження цін, підвищення норми прибутку, що показано на рис. 1.3 («+» – зростання, а «-» – зниження значення).

Наслідком впливу ефекту масштабу й загострення конкуренції є збільшення розмірів підприємств – концентрація (як внутрішня, так і зовнішня) шляхом акціонування або злиття. У результаті зміни співвідношення сил та появи потужних корпорацій формуються нові ринкові структури, що характеризуються високим рівнем конкуренції. Посилення конкуренції стимулює підвищення інвестиційної активності на якнайвищому технологічному рівні. Цій тенденції сприяє дальше поглиблення інтеграції, яке, як у випадку Європейського Співтовариства, забезпечує постійне укріплення інституційних гарантій для бізнесу на всій території.

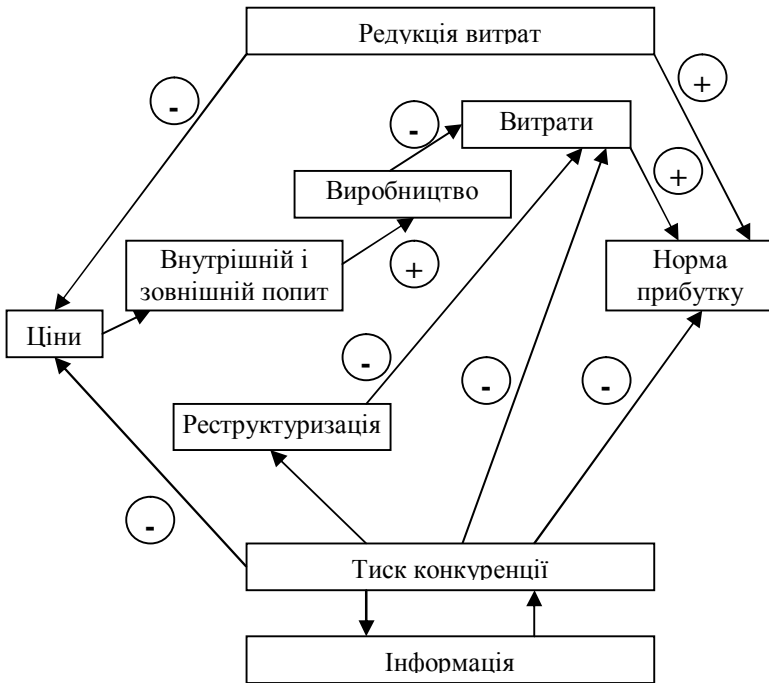
*Таблиця 1.4*

**Оцінки величини створення та відхилення торгівлі у ЄС (млн дол.)**

<b>Рік</b>	<b>Створення торгівлі</b>	<b>Відхилення торгівлі</b>
1964	5,7	0,2
1965	6,9	0,0
1966	8,6	-0,2
1967	9,2	-0,6
1968	10,1	-1,1
1969	9,6	0,0
1970	14,7*	-1,6*

\* Пересічні дані

Джерело: Pelkmans J. Market integration in the European Community / Pelkmans J. – Hague : Martinus Nijhoff Publishers, 1984. – S. 24.



**Рис. 1.3.** *Наслідки інтенсифікації конкуренції в умовах інтеграції*

Д ж е р е л о: Jantóń-Drozdowska E. Regionalna integracja gospodarcza / Jantóń-Drozdowska E. – Warszawa : PWN, 1998. – S. 69.

Окрім посилення внутрішньої інвестиційної активності, зростає також активність міждержавної внутрішньоунійної активності інвесторів та посилюється притік капіталовкладень із третіх країн. Якщо єдиний митний тариф обмежує притік продукції зовнішніх корпорацій, то останні проникають на інтегрований ринок шляхом прямого інвестування, технологічний рівень якого тим вищий, чим вищий рівень розвитку господарства унії. Ще одним чинником, що стимулює інвестування, є лібералізація ринку капіталів, яка зростає на наступній стадії – спільного ринку й досягає найвищого рівня в умовах економічного та монетарного союзу.

### ***Теорія спільного ринку***

Головною засадою спільного ринку є забезпечення мобільності чинників виробництва. Мета лібералізації ринків праці, капіталу й технологій – це підвищення суспільного добробуту, покращення структури розподілу доходів, оптимізація цін чинників виробництва, платіжного балансу та ін.

Стадія спільного ринку повинна йти слідом за зоною вільної торгівлі та митною унією, оскільки впровадження мобільності капіталу без усунення тарифних бар'єрів означає додаткові витрати як для продуцентів, так і для консументів та держави<sup>36</sup>.

Інтеграція ринків чинників виробництва приводить, передусім, до кращої алокації капіталу й праці. Стосовно цих ринків можна навести такі міркування<sup>37</sup>. Припустимо, що існують тільки дві країни ( $A$  і  $B$ ), ринки капіталів яких на початковій стадії цілком узаємно відокремлені (капітал немобільний). Не зінтегровані також товарні ринки, а ринки праці забезпечують повну зайнятість. Вартість капіталу за умови досконалої конкуренції на ринках країн відповідає граничному продуктові капіталу. У країні  $A$ , на відміну від країни  $B$ , відносно вища пропозиція капіталу та, відповідно, нижчі процентні ставки. Наслідком є різниця в рівнях вартості капіталу на обох ринках.

Усунення перешкод для руху капіталу завдяки інтеграції спричиняє його перетікання в напрямі країни  $B$ , де він дає вищий дохід. За умови однакових ризиків і додаткових витрат це призведе до підвищення процентних ставок у країні  $A$  і зниження їх у країні  $B$  (відповідно до зміни пропозиції капіталу). Результатом буде повне вирівнювання доходу від капіталу в обох країнах на рівні, що відповідає граничній продуктивності капіталу. Установчий капітал у країні  $A$  зменшиться на користь країни  $B$  відповідно до розмірів зарубіжних активів нетто країни  $A$ . В такій ситуації країна  $A$  спеціалізується на заощадженнях, а країна  $B$  – на інвестиціях.

Унаслідок цього процесу відбувається перерозподіл доходів між доходами від праці та доходами від капіталу. Частина сукупного доходу, що спрямований до ринку праці в країні  $A$ , переорієнтовується на власників капіталу. У країні  $B$  відбувається зворотний процес.

Серед позитивних ефектів лібералізації ринків капіталу, окрім підвищення рівня суспільного добробуту, можуть проявитись ефекти реструктуризацій, креації та переміщення потоків капіталу та праці (vinerian effects). Проявляються й динамічні ефекти, оскільки посилюється конкуренція між фінансовими інституціями внаслідок переваг масштабу та підвищення якості їх послуг. Подальше підвищення рівня розвитку інтегрованого фінансового ринку може привести до трансферу попиту й пропозиції до фінансових центрів (ефект просторової концентрації Кіндлебергера)<sup>38</sup>.

---

<sup>36</sup> Molle W. *Ekonomika integracji europejskiej. Teoria, praktyka, polityka* / Molle W. – Gdańsk, 1995. – S. 169.

<sup>37</sup> Там само. – S. 115–143.

<sup>38</sup> Wysokińska Z. *Integracja europejska. Rozwój rynków* / Z. Wysokińska, J. Witkowska. – Warszawa : Wydawnictwo naukowe «PWN», 2001. – S. 53.



Наведені вище міркування, однак, спираються на припущення, що потоки капіталу однорідні, що становить значне спрощення. Очевидно, що особливого розгляду потребує переміщення капіталу у формі прямих іноземних інвестицій. Із досвіду західноєвропейської інтеграції та відповідно до проведених на цьому ґрунті досліджень можна стверджувати, що прями іноземні інвестиції суттєво залежать від торгівлі. Вони стрімко зростали після ліквідації внутрішніх митних тарифів. Установлено, що залежність між торгівлею (детермінуючий фактор) й прямими інвестиціями має нелінійний характер<sup>39</sup>. Необхідною умовою розвитку прямих іноземних інвестицій є досягнення певного мінімального рівня торговельних зв'язків, що свідчить про комплементарність цих потоків.

Теоретичне обґрунтування потоків прямих іноземних інвестицій в умовах спільного ринку ЄС дуже складне. У новій ситуації вимагається не лише макроекономічний аналіз. Суттєвим стає погляд крізь призму стратегії фірми.

Успішні інтеграційні процеси генерують і зміцнюють локалізаційні переваги. Наприклад, відповідно до еkleктичної парадигми Данінга, прями іноземні інвестиції з'являються тоді, коли одночасно виконуються три умови<sup>40</sup>:

- фірма має певні специфічні переваги у власності (ownership – specific advantages) перед фірмами іншої країни;
- для фірми має бути більш вигідний трансфер цих переваг за кордон у межах своєї організації, ніж їх продаж чи передача в оренду зарубіжним компаніям (перевага інтерналізації перед екстерналізацією);
- має бути вигідним використання наявних переваг у поєднанні з вартістю факторів виробництва з-поза материнської країни (повинні бути так звані локалізаційні переваги, що схиляють до розміщення виробництва у певному географічному просторі).

Саме через посилення локалізаційних переваг стрімко зростали американські прями інвестиції в ЄС після реалізації митного союзу й, відповідно, зняття митних бар'єрів (так зване явище tariff jumping investment).

Прийняття єдиного зовнішнього митного тарифу є зовнішнім вираженням митного союзу, хоча суть головних процесів пов'язана зі статичними й динамічними ефектами. Усередині торговельного простору розвиваються

---

<sup>39</sup> Molle W. Intra-European Direct Investment / W. Molle, R. Morsink // Multinationals and Europe 1992. Strategies for the Future / red. B. Būrgenmeier, J. L. Mucchelli. – London, 1991. – S. 98.

<sup>40</sup> Dunning J.H. Trade Location of Economic Activities and the MNE : A Search for an Eclectic Approach / J. H. Dunning // The international Allocation of Economic Activities. Proceedings of a Nobel Symposium held at Stockholm / red. B. Ohlin, P. O. Hesselborn, P. M. Wijkman. – London–Basingstoke, 1997. – S. 395–418.

процеси реорганізації виробництва, які стимулюються перевагами масштабу в умовах посиленої конкуренції. У процесі подальшого розвитку інтегрованого ринкового простору проявляються нові локалізаційні детермінанти, наприклад транспортні витрати, податки тощо. Відповідно, зовнішні фірми-оференти прямих іноземних інвестицій отримують стимул до пошуку оптимальної локалізації (optimum location seeking investment)<sup>41</sup>.

Збільшення можливостей використовувати переваги масштабу на розширеному ринку стимулює вищу господарську активність, яка за достатніх можливостей фінансування НДДКР сприяє акумулюванню специфічних переваг власності. У результаті створюються підстави для збільшення внутрішньоунійних безпосередніх закордонних інвестицій (за виконання решти умов еkleктичної парадигми Данінга). Отже, переваги власності фірм усередині інтегрованого простору, зі свого боку, детермінуються динамічними ефектами митного союзу<sup>42</sup>.

Ще одну особливість розвитку інвестиційної діяльності в умовах посилення інтеграції відзначив згаданий уже Кіндлебергер, який за аналогією до ефектів митного союзу виділяє створення та переміщення інвестицій<sup>43</sup>. *Створенням* інвестицій називається посилення напливу безпосередніх інвестицій із третіх країн у відповідь на відхилення торгівлі. Зі свого боку, переміщення інвестицій між країнами-членами викликається реорганізацією виробництва всередині союзу та є стратегічною відповіддю фірм на ефект креації торгівлі.

Узагалі з огляду на вплив статичних і динамічних ефектів на безпосередні вливання капіталу виділяють такі типи інвестицій<sup>44</sup>:

- *дефензивні імпортозаміщуючі інвестиції* як відповідь на ефект переміщення торгівлі в митному союзі, спричинені генеруванням локалізаційних переваг у результаті процесу перегрупування тарифів;
- *офензивні імпортозаміщуючі інвестиції* як результат динамічних ефектів митного союзу, що проявляється у господарському зростанні та збільшенні розмірів ринку (збільшення попиту, поява нових ринків);

---

<sup>41</sup> Wysokińska Z. Integracja europejska. Rozwój rynków / Z. Wysokińska, J. Witkowska. – Warszawa : Wydawnictwo naukowe «PWN», 2001. – S. 57.

<sup>42</sup> Yannopoulos G. N. Foreign Direct Investment and European Integration. The Evidence from the Formative Years of the European Community / G. N. Yannopoulos // Journal of Common Market Studies. – 1990. – Vol XXVIII. – № 3. – S. 250.

<sup>43</sup> Kindleberger C. P. European Integration and the International Corporation // Columbia Journal of World Business / C. P. Kindleberger. – 1966. – № 1. – S. 71.

<sup>44</sup> Yannopoulos G. N. Foreign Direct Investment and European Integration. The Evidence from the Formative Years of the European Community / G. N. Yannopoulos // Journal of Common Market Studies. – 1990. – Vol XXVIII. – № 3. – S. 250–254.

- *реорганізаційні інвестиції*, які є результатом впливу створення торгівлі та проявляються у релокації засобів відповідно до порівняльних переваг (міжнародні підприємства перегруповують свої потужності всередині зони інтеграції), – зміна географічної та галузевої структур інвестиції без обов’язкового нетто-приросту, консолідація виробничої активності транснаціональних корпорацій;
- *раціоналізовані інвестиції* викликаються динамічними ефектами митного союзу й мають місце у випадку, коли транснаціональне підприємство забезпечувало ринок митного союзу зі своїх підрозділів, розміщених у третіх країнах.

Що стосується впливу інтеграції на інвестиції, що скеровані з інтегрованого простору назовні, то він також є суттєвим, хоча повинен проявлятися, передусім, у зростанні значення раціоналізованих інвестицій, стимульованих пошуками джерел дешевшого ресурсозабезпечення. Загалом же транснаціональні корпорації, приписані до інтегрованого простору, отримують переваги в ефективності виробництва та конкурентності, що заохочує насамперед до експорту продукції, а не капіталу. Водночас фактичне зростання інвестиційної діяльності фірм ЄС за межами союзу пояснюється впливом чинників, що детермінують процес інтерналізації переваг власності, та локалізаційними факторами<sup>45</sup>.

### ***Економічний і монетарний союз***

Подальша інтеграція з утворенням економічного й монетарного союзу призводить до підвищення рівня взаємозалежності країн, що означає значний вплив явищ рівня однієї країни на сусідні держави та навпаки. Це суттєво обмежує автономічність національних макроекономічних політик, зокрема таких, що стосуються застосування регулюючого інструментарію. Фірми стають значно мобільнішими й незалежними в провадженні своєї політики, а отже, з’являється нагальна потреба посилення координації між країнами-членами.

Серед переваг економічного та монетарного союзу виділимо передусім такі<sup>46</sup>:

- покращення ефективності функціонування ринків товарів, послуг, капіталу й праці завдяки зменшенню непевності торговців та інвесторів щодо майбутніх курсів обміну й витрат на трансакції;

<sup>45</sup> Wysokińska Z. Integracja europejska. Rozwój rynków / Z. Wysokińska, J. Witkowska. –Warszawa : Wydawnictwo naukowe «PWN», 2001. – S. 59.

<sup>46</sup> Pelkmans J. European Integration, Methods and Economic Analysis / Pelkmans J. – New York : Addison Wesley Longman Ltd, 1997. – S. 284.

- підвищення рівня загальної господарської стабільності, що має вплив на зростання міжнародних оборотів;
- покращення якості фінансових послуг, редукція витрат на трансакції;
- елімінація інформаційних витрат і пов'язаних із ними цінових дискримінацій;
- покращення алокації засобів у секторах виробництва, а також фінансових послуг унаслідок підвищення ефективності управління системою та зменшення необхідного рівня монетарних резервів країн-членів (оскільки відповідає потреба утримування резервів валют країн-членів);
- пришвидшення господарського зростання союзу в результаті уніфікації національних монетарних політик.

Водночас монетарна інтеграція пов'язана із певним скороченням виробництва, що є наслідком, по-перше, прийняття спільного для цілого союзу показника інфляції (і, відповідно, зменшення можливостей окремих країн щодо регулювання супутніх суспільних витрат), що може призвести до зростання безробіття. По-друге, менш потужні економіки виявляються менш захищеними перед різноманітними господарськими розладами, будучи позбавленими можливостей у застосуванні традиційних засобів національної економічної політики, наприклад валютних курсів<sup>47</sup>.

Загалом негативні наслідки монетарної інтеграції тим менші, а переваги тим більші, чим більш відкритою була економіка країни-учасниці союзу<sup>48</sup>.

Європейський економічний і валютний союз уже довів свої переваги, які, окрім іншого, проявляються також у посиленні економічної та суспільної єдності. Багаті країни й розвинуті регіони повинні нести тягар структурного пристосування бідніших регіонів, модернізації чи реструктуризації архаїчних секторів господарства.

---

<sup>47</sup> Wysokińska Z. Integracja europejska. Rozwój rynków / Z. Wysokińska, J. Witkowska. –Warszawa : Wydawnictwo naukowe «PWN», 2001. – S. 60.

<sup>48</sup> Molle W. Ekonomia integracji europejskiej. Teoria, praktyka, polityka / Molle W. – Gdańsk, 1995. – S. 398.